

Armand Obiols i les 'Lectures del Romanticisme'

Defensa de la lectura

Joan Prat, conegut com a Armand Obiols, va formar part de la Colla de Sabadell

• L'editorial *La Mirada* ens ofereix la reedició de 'Lectures del Romanticisme', obra en què l'autor ens ensenya a llegir, sobretot els clàssics • Carme Arnau

La desfeta republicana va provocar un tall en la vida de dones i homes catalans, que van haver d'emprendre el camí d'un exili del qual un bon nombre ja no va poder o voler tornar mai més. Un tall, també, en la vida cultural i literària robusta, o en camí d'esdevenir-ho. L'exili, de fet, va fer que molts autors perdessin el fil i el sentit d'una obra que formava part d'un projecte comú, del qual se sentien una peça important, necessària o merament útil.

A Sabadell, per exemple, destacava un grup iconoclasta i atrevit que va connectar perfectament amb la *intel·ligència* barcelonina –Carner, Riba...–, conegut com la Colla de Sabadell, que va fundar una modèlica editorial, *La Mirada*. En la colla destacava Francesc Trabal, novel·lista i home d'acció, com ho demostraria, aquí i fora d'aquí, autor d'obres innovadores i ben valorades, de manera especial *Vals*, i que, de manera progressiva, es va anar apagant en l'exili xilè, on va morir relativament jove. En canvi, un altre dels seus components, el poeta i autor teatral Joan Oliver/Pere Quart, va retornar aviat a Catalunya, on esdevingué un referent respectat pel seu compromís i una mena de pal de paller.

Un altre element era Joan Prat/Armand Obiols, del qual s'acaba de publicar una obra de joventut, *Lectures del Romanticisme* (La Mirada, 2006), amb pròleg d'Anna Maria Saludes. Probablement es tracta de la figura més enigmàtica de la colla –qualificat d'esfinx per Domènec Guansé–, home de gran intel·ligència i d'esdevenidor prometedor, al qual s'arribà a considerar el futur Goethe català, unes expectatives que no es van poder acomplir; de fet, una determinada personalitat i, sobretot, les dificultats d'un exili, del qual mai no va tor-

Armand Obiols, pseudònim de Joan Prat, en una imatge del 1946 SP

nar, en van fer, finalment, un traductor de l'ONU, aclaparat per la feina i, també, per diversos problemes de salut, provocats per la guerra, segons comenta ell mateix, per afegir a continuació, amb el seu esmolat sentit de l'humor, "vés a saber quina".

I és que a França, on va anar a raure després de la desfeta republicana, es va trobar amb la Segona Guerra Mundial, que el va fer fugir de París i viure una au-

tèntica odissea, amb tota mena de perills, fins i tot el de morir metrallat. En canvi, l'exili va ser molt enriquidor, tant en l'aspecte humà com literari, per a la seva companya de diàspora i de fugida de París, Mercè Rodoreda –cartes i contes deixen constància d'aquest episodi–, que li dedicà la novel·la que ha esdevingut la més traduïda de la literatura catalana, *La plaça del Diamant*, amb unes inicials, només, "A.J.P.", com si ella

també volgués contribuir al misteri que embolcalla la figura de Joan Prat.

La dispersió dels exiliats catalans, per Llatinoamèrica, després de Franca, va fer que les correspondències, un gènere literari progressivament valorat, fossin ben nombroses, cartes molt esperades, que servien per donar senyals de vida, per demanar ajuts, per donar informació... Cartes que, en definitiva, mitigaven les separacions, el desarrelament i la tristesa que arrossega l'exili. I si esmento les cartes en parlar de Prat és perquè possiblement en la carta va trobar el seu gènere literari, aquell més adient per expressar-se i, alhora, per conservar la independència i la llibertat del solitari que possiblement va voler ser; de fet, s'ha destacat que la carta, conversa amb l'absent, representa un esdeveniment central de la soledat.

De Prat, també *La Mirada*, ja va publicar una llarga carta, justament, per commemorar el centenari del seu naixement, l'any 2004, *Bordeus, 1945*. Com *Lectures del Romanticisme*, són unes lliçons que es poden considerar gairebé com cartes adreçades, en aquest darrer cas, a la noia que estimava i amb la qual es va casar després, Montserrat, la germana del seu amic Francesc Trabal. Resulta evident que el destinatari marca el to i l'estil de les cartes i, per tant, esdevé decisiu.

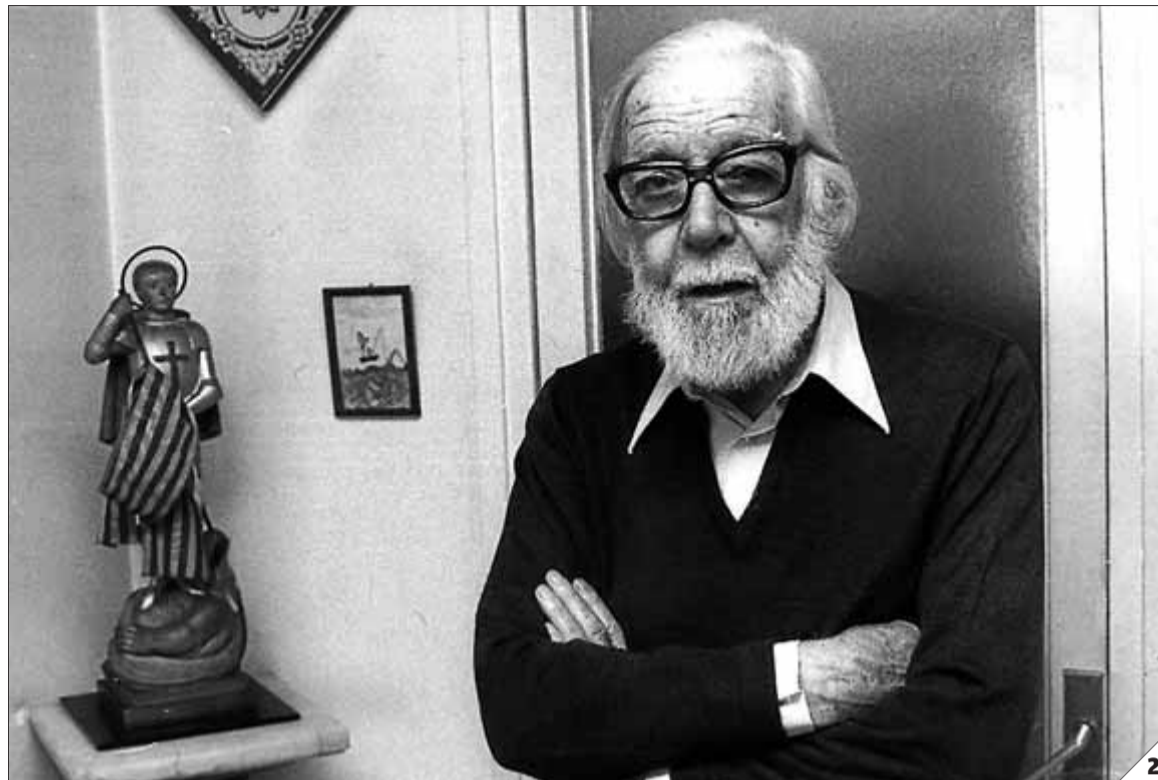
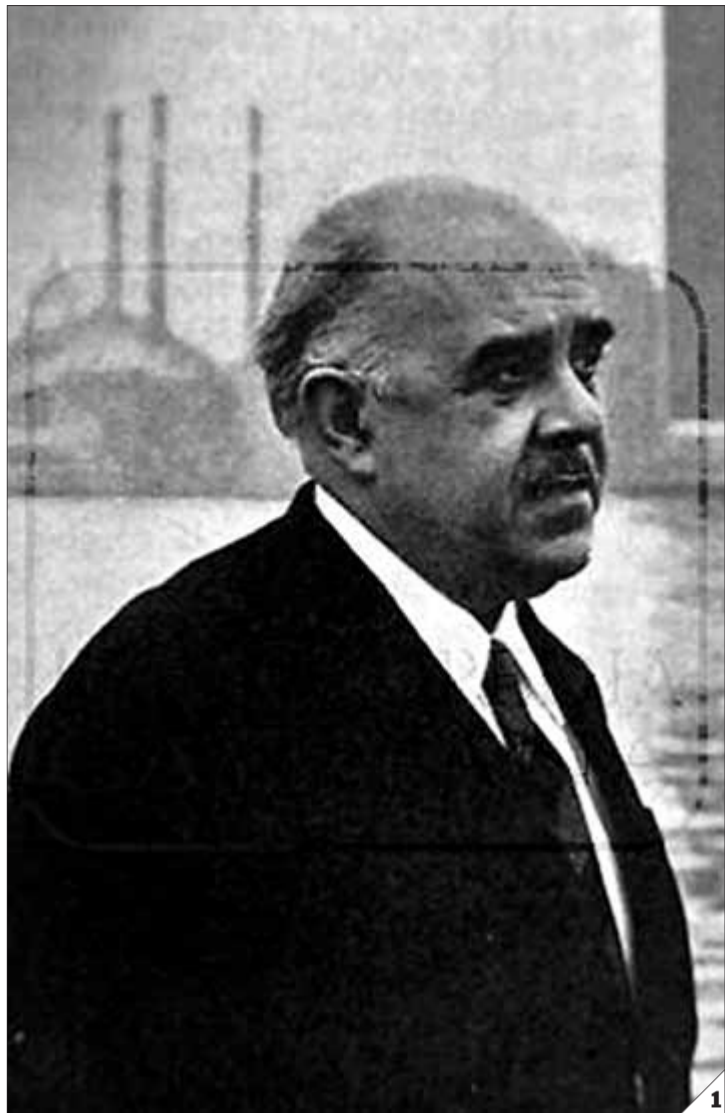
A *Lectures del Romanticisme*, Prat es presenta com l'enamorat que instrueix l'estimada deixebla, com si es tractés d'un nou Pigmalió, amb un estil planer, amable i que es vol fer entenedor. Com si parlés amb ella, com acostuma a passar amb les cartes, un diàleg amb l'absent. En canvi, *Bordeus, 1945*, adreçada en principi al seu amic Rafael Tasis, un altre dels exiliats que valdria la pena de recuperar, si més no la novel·la *Tres*, té més destinataris –i consegüentment un to dife-

rent–, els altres amics companys de partit, Acció Catalana Republicana, que, en aquest cas, es passen la carta, admirats i fins i tot la publiquen parcialment. D'entrada es tracta d'una carta llarguíssima on Prat parla una mica de tot, de la seva situació personal i de la situació general del país, d'amics i de coneguts absents, amb un sentit de l'humor que pot esdevenir maligne, segons ell mateix reconeix. Prat, per assenyalar la importància que dona a l'escrit, se'n queda còpia i, així, demostra que aquest va més enllà del que solem entendre per una carta, més d'una vegada només un escrit de circumstàncies. D'una manera o altra, doncs, ell pensa en el destinatari del futur, en la posteritat, i les dues publicacions en són una bona prova.

Així, *Lectures del Romanticisme* i *Bordeus, 1945*, representen la possibilitat d'acostar-nos a una figura poc coneguda i d'esbossar-ne un retrat, o més ben dit, dos, si, com s'ha apuntat, qui escriu una carta s'hi emmiralla. Primer flaix, el precoç coneixedor del Romanticisme, que viu a Catalunya, i busca en la lectura "crear-se, construir-se", segons exposa en un dietari, citat per Anna Maria Saludes, en el documentat pròleg. Ara bé, el jove Prat afegeix a continuació que, per construir-se, necessita, també, una amada i, per tant, no és gaire estrany que expliqui el Romanticisme a la noia que estima, per seduir-la amb la seva àmplia cultura; de fet, posa un èmfasi especial en Werther de Goethe, un dels enamorats literaris més influents, el jove que va morir per amor, o en Novalis, una altra figura que va contribuir a mitificar l'amor, amb Heinrich von Ofterdingen.

Segona fotografia, segon retrat, l'home de quaranta anys, exiliat a Bordeus, on, malgrat menar una vida de gran duresa, no es vol queixar de la seva sort, perquè

Prat es presenta com l'enamorat que instrueix l'estimada deixebla

és un estoic que se sent superior als que l'envolten i es desfoga escrivint. Ara bé, el lligam entre els dos moments d'un mateix personatge és que vol transmetre els seus coneixements, les seves lectures. De fet, ell, que es considera un *homme de lettres* és, sobretot, un gran lector, un devorador de llibres, aquest és possiblement el seu retrat més encertat.

En efecte, Prat hauria estat, probablement, un bon professor, i ho va ser de fet, de les dones que va estimar, primer de Montserrat Trabal, després de Mercè Rodoreda –amb la qual mantingué una interessant correspondència–, i fins i tot, segons ens informa a *Bordeus, 45*, d'un policia francès, al qual va ensenyar *Història Sagrada*, moment hilarant, quan va accedir a la petició de la dona del *gardien de la paix*, perquè el seu marit començava a esdevenir *bête*.

A Montserrat Prat li explica el moviment romàntic i basteix un ampli panorama, amb característiques i relacions, interessant malgrat la seva brevetat, en una època, la nostra, ja no tan propícia a aquesta mena de disquisicions, i ens dona, així, també el retrat d'un moment cultural de força densitat. Saludes, al pròleg, es fa dues preguntes: ¿on va llegir tots els llibres que esmenta? i ¿com va trobar el temps per llegir-los? Pel que fa a la primera pregunta penso que probablement va ser a l'Ateneu, del qual va ser soci

–l'únic de la colla que n'era–, un espai de lectura i de trobada, molt freqüentat i no prou valorat, amb clàssics, llibres actuals, diaris i revistes, a l'abast del públic. Ara bé, pel que fa al problema del temps, la resposta és més difícil de contestar, però és un tret essencial del personatge, com he apuntat: llegir li era tan necessari com respirar. En la joventut, lector voraç i intel·ligent, aquesta serà la seva formació, i, a França, la lectura esdevindrà el refugi d'una vida de tensions i de dificultats, en un moment literari, en canvi, particularment dolç del país. Així llegirà, sobretot, literatura francesa, des dels clàssics fins als autors més actuals, amb una forta admiració per Sartre, el referent del moment, amb el qual té més d'un punt de contacte. I les cartes li serviran per exposar les seves amplíssimes lectures, com si

es tractés d'un dietari personal, amb el qual s'ha comparat la correspondència. Un exemple: el 1945 escriu a Lluís Montanyà, el signant del *Manifest groc*, amb Sebastià Gasch i Salvador Dalí, crític engolit per l'oblit –no figura a cap diccionari de literatura catalana–, que ha llegit Queneau, Leiris, Camus, entre d'altres autors, i que es disposa, a més,

Aquests consells ja valen la lectura, però, a més, Joan Prat escriu molt bé

a recomençar el cicle de Proust i de Romain, que consten d'una pila de volums. Llegir i rellegir, doncs, sembla l'objectiu prioritari de la seva vida, que vol dir, també, una soledat necessària, i les cartes per deixar-ne constància, i per no ser destorbat.

Pel que fa a *Lectures del Romanticisme*, destaquen dues idees que em semblen particularment importants. La primera, que l'ensenyament de la literatura és, bàsicament, la lectura; per això, si bé Prat explica autors i panorames, fa llegir a la seva deixeble perquè sigui ella qui comprovi tot el que li explica i en tregui conclusions personals. Què és la literatura sense la lectura? D'altra banda, i aquí arribem a l'altre punt destacat, Prat apunta amb encert que s'han de valorar els clàssics, perquè són llibres que, a més de ser llegits, poden ser relle-

gits sempre. Les seves paraules ens recorden les d'Italo Calvino a *Perché leggere i classici*, quan l'autor italià ens diu: "Un clàssic és un llibre que no ha acabat mai de dir allò que ha de dir". En parlar d'Homer i de Shakespeare, que situa al cim de tot, Prat destaca gairebé el mateix: "Una primera lectura deixa generalment en el llindar d'aquests llibres. Per atenta i minuciosa que sigui sempre deixa racons inexplorats, coses incompreses. Són, en una paraula, llibres sempre nous a rellegir, com una festa, tota la vida".

I aquests clàssics han de comptar i ser presents sempre, un aspecte a tenir molt en compte, evidentment, pel que fa als clàssics catalans –alguns difícils o impossibles de trobar, ara–. Perquè, a més, ens diu Prat, la teoria vulgar que els clàssics són ensopits, irresistibles, és una bestiesa; i la seva alum-

na, que ja n'ha llegit, pot corroborar les seves paraules: "Has pogut comprovar que són els autors més apassionants i més divertits que has llegit", li escriu.

Aquests consells, ja valen la lectura, però, a més, Prat escriu molt bé i, de vegades, ens ofereix una imatge original, ell que va ser un poeta exigent, com quan afirma que Shakespeare és com un "sobirà que en un rapte de joia escampa robins i diamants". Resulta, doncs, particularment encertada i brillant aquesta valoració de la lectura, en general, i de la lectura dels clàssics, molt en particular, presentats com una festa o com una pedra preciosa. Després Prat tindrà una altra deixeble de gran talent i intel·ligència que portarà les seves inicials als més remots països, però aquesta ja és una altra història.

1. Rafael Tasis. SP 2. Joan Oliver. FERRAN SENDRA / ARXIU 3. Francesc Trabal. SP 4. Mercè Rodoreda li va dedicar a Joan Prat 'La plaça del Diamant'. ARXIU